

Barne- og likestillingsdepartementet
Postboks 8036 Dep
0030 OSLO

Deres ref.:
Saksbehandler: AFO/SKU/ICE
Vår ref.: 08/9547
Dato: 19.11.2008

321.01
20/11-08
2008/03360 - 025

Helsedirektoratets høringsvar til forslag til forskrift til barnelova om medmorskap mm

Helsedirektoratet viser til høringsnotat datert 1. oktober 2008, med forslag til ny forskrift om fastsettelse av medmorskap med mer.

Helsedirektoratet har valgt å fokusere på de bestemmelsene som direkte angår regelverket som vi forvalter, som i denne sammenhengen er bioteknologiloven og forskrift om krav til kvalitet og sikkerhet ved håndtering av humane celler og vev (celleforskriften, FOR 2008-03-07 nr 222).

Våre kommentarer til forskriften og enkelte punkter i høringsnotatet følger nedenfor.

Innledende kommentarer

Det er viktig å gi klare regler og prosedyrer for fastsettelse av medmorskap. Vi oppfatter at målet med forskriften er å legge til rette for kort saksbehandlingstid og sikre likebehandling.

Vi har forståelse for at det kan være hensiktsmessig å samle de aktuelle bestemmelsene på en oversiktlig måte, både av hensyn til enkeltpersoner som skal søke om medmorskap, virksomhetene som skal veilede og informere, og de instansene som skal behandle søknader om medmorskap. Vi mener også at det er behov for å forklare nærmere hvordan de ulike bestemmelsene skal forstås. Departementet bør utarbeide et rundskriv eller en veileder til forskriften, hvor dette framgår.

Selv om vi ser behov for forskriften, tror vi at det også kunne være hensiktsmessig å ta inn bestemmelsene om medmorskap i forskriften om fastsettelse av farskap mv, og på denne måten få en samlet forskrift om fastsettelse av foreldreskap. En slik løsning vil være enkel og oversiktlig, både for virksomheter som skal informere og veilede, og for de instanser som skal forvalte dette regelverket. Også en slik løsning forutsetter at relevante bestemmelser i bioteknologiloven, barneloven mv, gjengis og forklares nærmere i et rundskriv e.l. Vi ber om at Barne- og likestillingsdepartementet også vurderer denne løsningen.

Kommentarer til de enkelte bestemmelsene

Kapittel I – Vilkår for assistert befruktning.

Dette kapittelet er i stor grad en gjentakelse av bestemmelser som framgår av ny §§ 3 og 4 i barneloven, § 2-1, ny §§ 2-2 og 2-5 i bioteknologiloven, og §§ 2-7, 2-8 og 2-9 i bioteknologiloven. Vi kommer nærmere tilbake til dette i våre kommentarer til de enkelte bestemmelsene.

Helsedirektoratet Divisjon spesialisthelsetjenester

Avd. bioteknologi og generelle helselover
Anne Forus, tlf.: 24 16 31 99

Postadr: Pb 7000 St. Olavs plass, 0130 Oslo • Besøksadr: Universitetsgata 2 • Tlf.: 810 20 050
Faks: 24 16 30 01 • Org. nr.: 983 544 622 • postmottak@helsedir.no • www.helsedirektoratet.no

Det kan være behov for å presisere at bioteknologilovens krav om samlivsform, samtykke, åpen identitet hos sædgiver mv må være oppfylt, og det er også behov for å klargjøre at kravene også må være oppfylt dersom behandlingen foregår i utlandet.

Kravene i denne forskriften gjelder fastsettelse av medmorskap. Vi oppfatter at de formuleringene som er brukt i utkastet, ikke helt samsvarer med formuleringer i bioteknologiloven og barneloven. Dette kan virke forvirrende. Vi foreslår derfor noen endringer.

Til § 1

Assistert befruktning er definert i bioteknologiloven. Definisjonen sier ikke noe om hvilke metoder som er godkjent, bare at både inseminasjonsbehandling og befruktning utenfor kroppen er å anse som assistert befruktning. Vi mener at det ikke er nødvendig å gjenta definisjonen av assistert befruktning i denne forskriften.

Vi ønsker også å peke på at assistert befruktning er hjemlet i bioteknologiloven, ikke i barneloven. Formuleringen "*Assistert befruktning etter barnelova krev dessutan..*" kan misforstås, og bør tas ut.

Vi ønsker også å påpeke at krav om at sædgiver skal være omfattet av et donorregister, ikke er tilstrekkelig for å oppfylle intensjonen om at barnet skal kunne få opplysninger om donors identitet når barnet fyller 18 år. Virksomheter i Norge oppfyller dette kravet. Virksomheter i EU/EØS må ha donorregister for å oppfylle kravene i EU-direktivene om bruk av celler og vev (tilsvarende celleforskriften), men det betyr ikke at de benytter sædgivere med åpen identitet.

Virksomheter som tilbyr behandling med assistert befruktning i Norge er godkjent etter bioteknologiloven og celleforskriften. Vi har ikke myndighet til å godkjenne virksomheter i utlandet, men vi kan kreve dokumentasjon for at de aktuelle kravene er oppfylt, se nedenfor.

Vi mener at innledende bestemmelse må utformes slik at den favner behandlinger som foregår både i Norge og utlandet.

Det må framgå at vilkår for fastsettelse av medmorskap er at barnet er født etter behandling med assistert befruktning hvor det er brukt sæd fra en donor med åpen identitet (kjent donor, jf bioteknologiloven §§ 2-7, 2-8, og 2-9), og at kvinnen som søker om medmorskap må ha samtykket til behandlingen. Ordlyden i den foreslåtte § 1 bør etter vår mening endres, slik at disse kravene framgår.

Krav til samlivsform mv trenger ikke omtales innledningsvis, siden dette følger av § 2 i utkastet.

Til § 2

Bioteknologiloven stiller krav om at kvinnene må være gift eller samboere på behandlingstidspunktet dersom de skal ha adgang til assistert befruktning i Norge. Vi mener at forholdet mellom bioteknologiloven og barneloven på dette punktet, bør forklares nærmere i en veileder eller et rundskriv.

Til § 3

Krav om at medmor skal gi skriftlig samtykke til behandlingen, og at samtykket skal innhentes før behandlingen finner sted, følger av ny § 2-5 annet ledd i bioteknologiloven. All behandling som foregår i Norge oppfyller dette kravet.

Virksomheter i utlandet kan ha andre krav til samtykke mv for behandling ved assistert befruktning, og det kan bli vanskelig å håndheve et krav om at søker må ha gitt skriftlig samtykket før behandlingen fant sted. Å nekte medmorskap til et barn dersom det ikke

foreligger *skriftlig samtykke før* behandlingen, er etter vårt syn meningsløst, og tar ikke tilstrekkelig hensyn til barnets interesser.

Vi kan heller ikke se at ny §§ 3 eller 4 sjette ledd i barneloven stiller krav om skriftlig samtykke *før* behandlingen. Krav om samtykke til behandlinga må være tilstrekkelig.

Krav om at assistert befruktning bare kan foregå ved virksomheter som er godkjent av Helse- og omsorgsdepartementet (delegert til helsedirektoratet) følger av bioteknologiloven § 7-1. All behandling som utføres i Norge foregår ved virksomheter som er godkjent etter bioteknologiloven, og celleforskriften.

Vi har ikke myndighet til å godkjenne virksomheter i utlandet, se nedenfor.

Etter vår mening bør krav om samtykke framgå i § 1, slik vi har foreslått. Da blir nåværende § 3 unødvendig, og kan utgå.

Kapittel 2 Godkjent helsestell

Til § 4

Her presiseres det hva som menes med *godkjent helsestell* i Norge.

Krav til godkjenning av virksomheter som tilbyr assistert befruktning her i Norge følger av bioteknologiloven, jf § 7-1, og av celleforskriften § 4. Alle virksomheter som tilbyr assistert befruktning i Norge er godkjent.

Helsedirektoratet har myndighet til å gi godkjenninger etter disse bestemmelsene. Vi har oversikt over hvilke virksomheter som er godkjent, og kan sørge for at oppdatert informasjon om dette er tilgjengelig på direktoratets nettsider.

Vi kan ikke se at det er nødvendig å gjenta godkjenningskravene i forskrift om fastsettelse av medmorskap, og mener derfor at hele § 4 kan utgå.

Til § 5

Her framgår at Helse- og omsorgsdepartementet skal føre liste over godkjente virksomheter i utlandet som utfører behandling i tråd med kravene i barnelova §§ 3 og 4.

Slik vi oppfatter det, er hensikten å presisere at mors kvinnelige ektefelle eller samboer bare kan bli medmor til barn unnfanget ved behandling i utlandet dersom det er brukt sæd fra en donor med åpen identitet, og virksomheten tilfredsstiller gjeldende regler i det aktuelle landet. Vilkår om at det er brukt donor med åpen identitet følger av vårt forslag til ny § 1.

Vi mener at en eventuell "godkjent" liste fra helsemyndighetene kan skape falsk trygghet for de parene som ønsker behandling i utlandet. Forhold ved den enkelte virksomhet i utlandet kan endres over tid, og det er ikke gitt at en "godkjent" virksomhet i utlandet til en hver tid vil oppfylle kravene om for eksempel åpen identitet for sædgivere.

Man kan også diskutere i hvor stor grad en norsk forskrift trenger å omtale behandlingstilbud i utlandet når det finnes et likeverdig tilbud i Norge. Det er høyst usikkert om behandling i utlandet får samme omfang som i dag, når de aktuelle parene får et tilbud i Norge.

Informasjon om hvilke land som har tilsvarende regelverk som oss med hensyn på donoridentitet trenger ikke forskriftfestes.

Vi foreslår at § 5 utgår.

Kapittel 3 Prosedyre ved søknad om medmorskap, klage med mer

§ 8

Det bør stilles krav om at samtykket fra kvinnen som søker om medmorskap kan dokumenteres, men vi kan ikke se at det er nødvendig å kreve at samtykket er skrevet på en fastsatt blankett. Det er heller ikke praktisk mulig for godkjenningsmyndigheten å etterprøve dette kravet for behandlingen som har foregått i utlandet.

Vårt forslag er at ordlyden i bestemmelsen endres til

"Kvinna som søker medmorskap må kunne dokumentere at ho har samtykka til behandling med assistert befruktning".

Denne ordlyden er generell, og dekkende for behandlinger både i inn- og utland.

Endringer i forskrift 19. januar 1996 nr 4263

Departementet har foreslått å endre uttrykkene "brudepar" og "brudeparet" til "brudefolk" og "brudefolkene".

Vi mener at "brudepar" er en dekkende beskrivelse for både heterofile og lesbiske/homofile par, og kan ikke se at det er noen grunn til å endre på dette.

Vennlig hilsen

Rolf Dalseg e.f.
fung avdelingsdirektør

Dokumentet er godkjent elektronisk

 Anne Forus
seniorrådgiver 